

23.11.2016

EOAK/4968/2016

Sisäministeriö

Viite: lausuntopyyntö 27.10.2016 SMDno-2015-1740

Sisäministeriö on pyytänyt lausuntoa hallituksen esitysluonnoksesta laiksi poliisilain 2 luvun muuttamisesta.

Esitän lausuntonani seuraavaa.

Poliisin suorittamien turvallisuustarkastusten alueellinen laajentaminen koskemaan myös jo tilaisuudessa olevaa henkilöä on perusteltua silloin, kun on kysymys vaarallisista esineistä ja aineista.

Sen sijaan turvallisuustarkastusten laajentaminen koskemaan paitsi esineitä ja aineita, joilla voidaan aiheuttaa vaaraa, myös luvottomasti hallussa pidettyjä esineitä ja aineita on eri asia. Pidän luonnosta ongelmallisena erityisesti seuraavilta osin.

Totean, että eduskunnan perustuslakivaliokunta on turvallisuustarkastuksia koskevien säännösten uudistamisen yhteydessä vuonna 2005 todennut mm., että tuolloin ehdotettu säännös *"tuo sääntelyn piiriin henkilöiden hallussa pitämiä hyvin monenlaisia esineitä — sellaisiakin, joilla ei ole merkitystä tilaisuuteen osallistuvien turvallisuuden vaarantumisen kannalta. Sääntelyllä suojattavana intressinä näyttäisikin olevan tilaisuuteen osallistuvien oikeuksien suojaamisen sijasta poliisin näkökulmasta tarpeellisiksi arvioitavat toimenpiteet järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi."* (PeVL 11/2005). Perustuslakivaliokunta piti lakiehdotusta hyvin ongelmallisena perusoikeuksien rajoitusedellytysten kannalta.

Kyseinen kannanotto ei ole suoraan sovellettavissa nyt puheena olevaan esitysluonnokseen, mutta asiassa voidaan nähdä samoja piirteitä. Perustelujen mukaan näyttää siltä, että tosiasiallisesti kysymys ei ole niinkään puheena olevan lainkohdan tarkoittamien tilaisuuksien turvallisuudesta vaan ensisijaisesti siitä, että huumausaineita koskevan rikostorjunnan alaa halutaan laajentaa. Esitysluonnoksessa ei ole perusteltu sitä, miksi tällainen toimivaltuuksien laajennus olisi erityisen tarpeellinen. Korostan, että nykyisessä säännöksessä on kyse turvallisuustarkastuksesta, ei yleisestä rikostorjuntavaltuudesta. Nyt esitetty säännös olisi jo jotain muuta kuin turvallisuustarkastus.

Esitysluonnokseen on vaikuttanut marraskuussa 2013 tekemäni päätös po-

liisikoirien käytöstä huumausainerikosten paljastamiseen yleisellä paikalla (dnro 1870/4/13 ym.). Luonnos vastaa sinänsä tuossa päätöksessä esiin tuotuun vaatimukseen lailla säätämisestä, mutta mahdolliset ongelmat eivät esimerkiksi koiran käyttämisen osalta tyhjene ainoastaan tuohon kysymykseen. Luonnoksessa todetaan, että kyse ei edelleenkään olisi kaikkien osallistujien tarkastamisesta (joka olisikin sääntelyn lähtökohdan vastaista), mutta herää kysymys, eikö näin tietyllä tavalla tapahtuisi, jos kaikki tilaisuuteen tulevat joutuisivat kulkemaan huumekoiran ohi. Tällöin nousevat esiin em. päätöksessäni käsitellyt ongelmat vääristä positiivista havainnoista ja niiden seurauksista, henkilön velvollisuudesta alistua koiran lähelle päästämiseen, sekä siitä, milloin koiran haistelu muuttuu henkilön tarkastamiseksi. Näihin kysymyksiin ei luonnoksessa oteta kantaa.

Joka tapauksessa luonnoksessa ei ole perusteltu sitä, miksi ehdotetut tarkastusvaltuudet on tarpeen ulottaa kaikille samoille alueille kuin vaarallisten esineiden ja aineiden osalta. Voi kysyä, eikö riittävää olisi tilaisuuteen saapuvien turvallisuustarkastus luvattomien esineiden ja aineiden osalta. Nyt ehdotus toisi näidenkin tarkastuksien piiriin mm. henkilöt tilaisuuksien välittömässä läheisyydessä sekä majoitustiloissa ja niiden välittömässä läheisyydessä.

Yksityiskohtana totean, että perustelujen mukaan sallittua olisi tarkastaa ”tilaisuudesta poistuva henkilö”, vaikka hän ei enää olisi tilaisuuden tai majoituspaikan välittömässä läheisyydessä. Pidän tätä tulkintaa perusoikeuksiin puuttumisen edellyttämän tarkkarajaisuuden kannalta kestäättömänä. Kuinka kauan henkilön siis voitaisiin tulkita olevan ”poistumassa”, vaikka hän ei enää ole lähimaillakaan?

Apulaisoikeusasiamies Jussi Pajuoja

Esittelijäneuvos Juha Haapamäki

Asiakirja on hyväksytty sähköisesti asianhallintajärjestelmässä.